

Raha taseessa

Talousdemokratian keskustelutilaisuus Old Bankissa, Turussa
19.10.2013

Patrizio Lainà
Suomen Talousdemokratia ry:n puheenjohtaja

Aiheet

- Millaista rahaa on olemassa?
- Mikä on tase?
- Kuinka keskuspankki ja talletuspankit luovat rahaa?
- Entä miten rahaa siirretään ja tuhotaan?
- Kuinka pankki voi ajautua konkurssiin?

Millaista rahaa on olemassa?

1. Käteinen
2. Keskuspankkiraha
3. Talletuspankkiraha

Käteinen

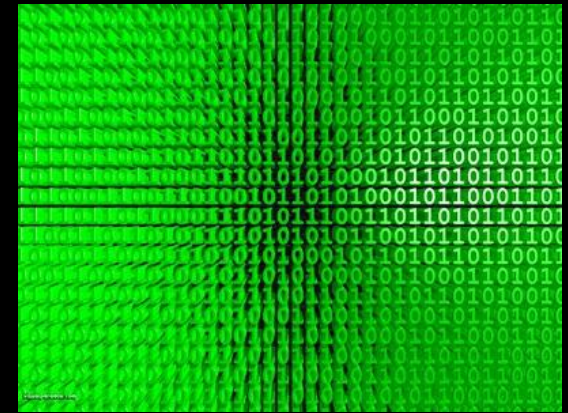
- Luodaan Euroopan keskuspankin (EKP) valvonnassa
- Kolikot painaa Suomen Rahapaja ja setelit tilaa Suomen Pankki (setelit painetaan nykyään ulkomailla)
- Suomessa kaikki käteinen lasketaan liikkeelle Suomen Pankin toimesta
- Nykyään alle 10 % rahan kokonaismäärästä

Keskuspankkiraha

- Kutsutaan myös keskuspankkireserveiksi tai -varannoiksi
- Tavallaan käteisen sähköinen muoto
- Keskuspankki luo ja talletuspankit käyttävät maksaakseen toisilleen
- Tavalliset ihmiset ja yritykset eivät voi päästä käsiksi
- Ei yleensä lasketa osaksi rahan kokonaismäärää, koska sitä käytetään vain pankkien välisessä maksuliikenteessä

Talletuspankkiraha

- Kutsutaan myös pankkitalletukseksi tai liikepankkirahaksi
- Tavalliset talletuspankit (Nordea, OP-Pohjola, Danske Bank jne.) luovat yleensä lainanannon yhteydessä
- Kattaa yli 90 % kaikesta rahan määrästä

Mikä on tase?

TASE	
VASTAAVAA (VARAT)	VASTATTAVAA (VELAT)
<p>Pankin omaisuus (konttorirakennukset, tietokoneet, käteiskassa, valtion velkakirjat, muu finanssivarallisuus yms.)</p> <p>+</p> <p>Muiden velat pankille (lainat, asuntolainat, tilinyhtykset yms.)</p>	<p>Kaikki pankin velat muille (tai toisille pankeille)</p> <p>+</p> <p>Osakkeenomistajien ylijäämä (oma pääoma)</p>

Tase on AINA tasapainossa!
(paitsi konkurssissa...)

Keskuspankkirahan ja käteisen luominen

- Esimerkissä Nordea myy valtion velkakirjoja Suomen Pankille

Keskuspankkirahan luominen (vaihe 1)

SUOMEN PANKIN TASE – KESKUSPANKKIRAHAN LUOMINEN (1. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

0 €

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Nordean keskuspankkitili: **0 €**

NORDEAN TASE – KESKUSPANKKIRAHAN LUOMINEN (1. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Valtion velkakirjat: **10 000 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Osakkeenomistajien oma
pääoma: **10 000 €**

Keskuspankkirahan luominen (vaihe 2)

SUOMEN PANKIN TASE – KESKUSPANKKIRAHAN LUOMINEN (2. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Valtion velkakirjat: **10 000 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Nordean keskuspankkitili:
10 000 €

NORDEAN TASE – KESKUSPANKKIRAHAN LUOMINEN (2. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Keskuspankkireservit: **10 000 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Osakkeenomistajien oma
pääoma: **10 000 €**

Käteisen luominen (vaihe 1)

SUOMEN PANKIN TASE – KÄTEISEN LUOMINEN (1. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Valtion velkakirjat: **10 000 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Nordean keskuspankkitili:
10 000 €

NORDEAN TASE – KÄTEISEN LUOMINEN (1. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Keskuspankkireservit: **10 000 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Osakkeenomistajien oma
pääoma: **10 000 €**

Käteisen luominen (vaihe 2)

SUOMEN PANKIN TASE – KÄTEISEN LUOMINEN (1. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Valtion velkakirjat: **10 000 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Nordean keskuspankkitili: **0 €**

Liikkeessä oleva käteinen:
10 000 €

NORDEAN TASE – KÄTEISEN LUOMINEN (1. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Keskuspankkireservit: **0 €**
Käteinen: **10 000 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Osakkeenomistajien oma
pääoma: **10 000 €**

Talletuspankkirahan luominen

- Ensimmäisessä esimerkissä Nordea lainaa Matille 10 000 euroa
- Toisessa esimerkissä OP-Pohjola ostaa valtion velkakirjoja eläkerahastolta

Talletuspankkirahan luominen (lainaamalla)

NORDEAN TASE – LAINAT (1. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Laina Matille: **0 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Matin pankkitili: **0 €**

NORDEAN TASE – LAINAT (2. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Laina Matille: **10 000 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Matin pankkitili: **10 000 €**

Talletuspankkirahan luominen (ostamalla varallisuutta)

OP-POHJOLAN TASE – VARALLISUUSERIEN OSTAMINEN (1. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

0 €

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

0 €

OP-POHJOLAN TASE – VARALLISUUSERIEN OSTAMINEN (2. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Valtion velkakirja: **100 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Eläkerahaston pankkitili: **100 €**

Rahan siirtäminen

- Esimerkeissä Matti ostaa BMW-merkkisen auton
- Ensimmäisessä esimerkissä Matilla ja BMW:n myyjällä on tili samassa pankissa (Nordeassa)
- Toisessa esimerkissä Matilla ja BMW:n myyjällä on tilit eri pankeissa (Nordeassa ja Nooa Säästöpankissa)

Rahan siirtäminen saman pankin sisällä

NORDEAN TASE – PANKIN SISÄINEN MAKSU (1. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Laina Matille: **10 000 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Matin pankkitili: **10 000 €**

NORDEAN TASE – PANKIN SISÄINEN MAKSU (2. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Laina Matille: **10 000 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Matin pankkitili: **0 €**
BMW:n myyjän pankkitili:
10 000 €

Rahan siirtäminen eri pankkien välillä (vaihe 1)

NORDEAN TASE – MAKSAMINEN KESKUSPANKKIRAHALLA (1. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Laina Matille: **10 000 €**

Keskuspankkireservit: **10 000 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Matin pankkitili: **10 000 €**

Osakkeenomistajien oma
pääoma: **10 000 €**

NOOA SÄÄSTÖPANKIN TASE – MAKSAMINEN KESKUSPANKKIRAHALLA (1. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

0 €

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

BMW:n myyjän pankkitili: **0 €**

Rahan siirtäminen eri pankkien välillä (vaihe 2)

NORDEAN TASE – MAKSAMINEN KESKUSPANKKIRAHALLA (2. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Laina Matille: **10 000 €**
Keskuspankkireservit: **0 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Matin pankkitili: **0 €**
Osakkeenomistajien oma
pääoma: **10 000 €**

NOOA SÄÄSTÖPANKIN TASE – MAKSAMINEN KESKUSPANKKIRAHALLA (2. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Keskuspankkireservit: **10 000 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

BMW:n myyjän pankkitili:
10 000 €

Rahan siirtäminen eri pankkien välillä (vaiheet 1 ja 2)

SUOMEN PANKIN TASE – MAKSAMINEN KESKUSPANKKIRAHALLA (1. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT) Pankin omaisuus + muiden velat pankille	VASTATTAVAA (VELAT) Kaikki pankin velat muille + oma pääoma
Valtion velkakirjat: 10 000 €	Nordean keskuspankkitili: 10 000 € Nooa Säästöpankin keskuspankkitili: 0 €

SUOMEN PANKIN TASE – MAKSAMINEN KESKUSPANKKIRAHALLA (2. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT) Pankin omaisuus + muiden velat pankille	VASTATTAVAA (VELAT) Kaikki pankin velat muille + oma pääoma
Valtion velkakirjat: 10 000 €	Nordean keskuspankkitili: 0 € Nooa Säästöpankin keskuspankkitili: 10 000 €

Rahan tuhoaminen

- Esimerkissä Matti on käynyt töissä ja saa 11 000 euron palkkansa kertakorvauksena
- Matti maksaa 10 000 euron lainan takaisin sekä 1 000 euroa korkoa

Rahan tuhoaminen (vaiheet 1 ja 2)

NORDEAN TASE – LAINAN TAKAISINMAKSU (1. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Laina Matille: **10 000 €**

Keskuspankkireservit: **0 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Matin pankkitili: **0 €**

Osakkeenomistajien oma
pääoma: **10 000 €**

NORDEAN TASE – LAINAN TAKAISINMAKSU (2. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Laina Matille: **10 000 €**

Keskuspankkireservit: **11 000 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Matin pankkitili: **11 000 €**

Osakkeenomistajien oma
pääoma: **10 000 €**

Rahan tuhoaminen (vaihe 3)

NORDEAN TASE – LAINAN TAKAISINMAKSU (3. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Laina Matille: **0 €**

Keskuspankkireservit: **11 000 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Matin pankkitili: **0 €**

Osakkeenomistajien oma
pääoma: **11 000 €**

Kuinka pankki voi ajautua konkurssiin?

- ”Eihän pankki voi mennä konkurssiin, kun se voi luoda tyhjästä rahaa.”
- Kyllä voi, kahdella tavalla:
 - Tavallinen maksukyvyttömyys (huonot lainat)
 - Kassavajemaksukyvyttömyys (talletuspako)

Tavallinen maksukyvyttömyys (vaihe 1)

Vaihe 1: Tavallisen pankin tase

TALLETUSPANKIN TASE	
VASTAAVAA (VARAT) Pankin omaisuus + muiden velat pankille	VASTATTAVAA (VELAT) Kaikki pankin velat muille + oma pääoma
Käteinen, keskuspankkiraha, valtion velkakirjat jne. (likvidit varat)	Asiakkaiden talletukset
Pankin asiakkailleen myöntämät lainat (epälikvidit varat)	
	Oma pääoma

Tavallinen maksukyvyttömyys (vaihe 2)

Vaihe 2: Pankki kärsii luottotappioita

TALLETUSPANKIN TASE	
VASTAAVAA (VARAT) Pankin omaisuus + muiden velat pankille	VASTATTAVAA (VELAT) Kaikki pankin velat muille + oma pääoma
Käteinen, keskuspankkiraha, valtion velkakirjat jne. (likvidit varat)	Asiakkaiden talletukset
Pankin asiakkailleen myöntämät lainat	
Huonot lainat	
	Oma pääoma

Tavallinen maksukyvyttömyys (vaihe 3)

Vaihe 3: Maksukyvyttömyys

TALLETUSPANKIN TASE	
VASTAAVAA (VARAT)	VASTATTAVAA (VELAT)
Pankin omaisuus + muiden velat pankille	Kaikki pankin velat muille + oma pääoma
Käteinen, keskuspankkiraha, valtion velkakirjat jne. (likvidit varat)	Asiakkaiden talletukset
Pankin asiakkailleen myöntämät lainat	
Huonot lainat	Oma pääoma

Kassavajemaksukyvyttömyys (vaihe 1)

Vaihe 1: Tavallisen pankin tase

TALLETUSPANKIN TASE	
VASTAAVAA (VARAT) Pankin omaisuus + muiden velat pankille	VASTATTAVAA (VELAT) Kaikki pankin velat muille + oma pääoma
Käteinen, keskuspankkiraha, valtion velkakirjat jne. (likvidit varat)	Asiakkaiden talletukset
Pankin asiakkailleen myöntämät lainat (epälikvidit varat)	
	Oma pääoma

Kassavajemaksukyvyttömyys (vaihe 2)

Vaihe 2: Talletuspako alkaa

TALLETUSPANKIN TASE	
VASTAAVAA (VARAT) Pankin omaisuus + muiden velat pankille	VASTATTAVAA (VELAT) Kaikki pankin velat muille + oma pääoma
Käteinen, keskuspankkiraha, valtion velkakirjat jne. (likvidit varat)	
Pankin asiakkailleen myöntämät lainat (epälikvidit varat)	Asiakkaiden talletukset
	Oma pääoma

Kassavajemaksukyvyttömyys (vaihe 3)

Vaihe 3: Maksukyvyttömyys

TALLETUSPANKIN TASE	
VASTAAVAA (VARAT) Pankin omaisuus + muiden velat pankille	VASTATTAVAA (VELAT) Kaikki pankin velat muille + oma pääoma
Käteinen, keskuspankkiraha, valtion velkakirjat jne. (likvidit varat)	
Pankin asiakkailleen myöntämistä lainoista myynnistä saatu käteinen ja/tai keskuspankkiraha	Asiakkaiden talletukset
	Oma pääoma

Mitä käytiin läpi?

- Rahan kolme eri muotoa
- Tase
- Rahan luominen
- Rahan siirtäminen
- Rahan tuhoaminen
- Pankin konkurssi

Lisätietoja

- Talousdemokratian julkaisut, joihin tämäkin esitys perustuu:
 - *”Pankkitoiminnan perusteet”*
 - *”Pankin maksukyvyttömyys”*
- Molemmat saatavissa:
www.talousdemokratia.fi/julkaisut